

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

Danes kmetijska priloga

Obvestila

naprednih gospodarjev

LETNIK VI

CELOVEC, SOBOTA, 29. IX. 1951

ŠTEV. 68 (437)

Med Retoromani v Švici

V koroškem deželnem zboru je dne 10. julija t. l. predlagala socialistična frakcija, da bi deželna vlada poslala študijske komisije v švicarski kanton Graubünden in na Reko, da bi tam proučile tamkajšnje ureditev narodnostnega vprašanja. Deželna vlada do danes še ni uresničila tega predloga. Da seznanimo naše čitatelje z življenjem narodne manjšine v Švici, ponariskujemo tukaj potopis iz domovine Retoromanov, ki ga je objavil ljubljanski „Tovariš“:

Že drugič v tem letu so zadele Švico hude nevarne nesreče. Po plazovih to zimo so zdivjale velike poplave v kantonih Ticino (italijanska Švica) in Grisons. Ob tej priliki se ljudje radi spominjajo na ta tako svojevrstni kanton Grisonov, ki je, kakor pravijo Švicarji, za Švico prav takšna posebnost kakor je Švica posebnost Evrope. Dežela je tu zelo hribovita, z lepimi dolinami in po legi izredno visoka. V tem mogoče najlepšem delu Švice najdemo poleg jezer in zelenih gozdov najvišjo vas Švice (nad 2000 m) ter narodni park s stoletnimi drevesi in redkimi živalmi.

Po mojem je posebno zanimiv značaj ljudi, izoblikovan v stoletnem življenju, ločenem od ostalega sveta, njihove nav. le in predvsem jezik. V tem kantonu, ki se je priključil švicarski konfederaciji 1803. leta, prav zaradi svoje geografske osamljenosti, so vasi in mesteca popolnoma ločena drug od drugega. Tu uporabljajo še četrti narodni jezik, reto-romanski, verjetno edini jezik na svetu, ki ga govori in piše tako majhna skupina ljudi. Verski vplivi in poizkusi centralizacije so ta izredno zanimiv jezik potisnili v ozadje. Šele volitve 1938 leta so mu dale popolno enakopravnost z ostalimi jeziki Švice, nemškim, francoskim in italijanskim. Ta dan volitev je bil za prebivalstvo Grisonov več ko pomenljiv. Lahko razumemo ta mali narod, ki je spet polnopravno pridobil svoj največji zaklad svobodnega naroda, pravico govoriti in uporabljati svoj jezik. Nočejo biti ne Italijani ne Nemci, od katerih so obkroženi. V njih jeziku so cestni napisi, imena vasi, naslovi, skratka vse. Belo prepletkani napisi v nemščini in italijanščini nas spominjajo navdušenja primorskih Slovencev, ko so lahko prepletkali italijanske napise in jih nadomestili s slovenskimi. V primeru Grisonov je bil to izraz izrednega zadovoljstva. Pečati pošt in uradov, šolske knjige in uradno in zasebno pisanje, vse to je sedaj v narodnem jeziku.

Ponos in občutek, da so se otresli nevarnosti, opaziš povsod: v krajevem časopisu, ki je izšel prvič že leta 1700, pa tudi v dobrodošli- calih inozemcem in domačinom. Jezik te dežele je del njihove kulture. Mislim, da nikjer drugje v Švici ni tek sedanjega življenja tako močno naslonjen na preteklost kakor v tem kantonu.

Četudi največji kanton Švice, so Grisoni malo obljudeni. Oberland, visoki in nizki Engadin, se pravi 75 odstotkov kantona, govori retoromanski. Ta jezik, ki ima osnove v latinskem in staronemškem jeziku, je popolnoma tuj običajnim skupinam evropskih jezikov. Zelo je melodičen in živ, vendar celo dobremu jezikoslovcu brez poglobljenega študija neumljiv. Včasih se nam zdi, da ujamemo kako besedo, vendar nam smisel stavka uide. Poleg tega je v rabi več narečij. Od vasi do vasi se izpreminja način izgovorjave, kakor se izpreminjajo šege in navade. Planine so znale skrivati svoje prebivalce in ločiti dolino od doline s skoraj neprehodnim zidom.

Ljudje živijo skromno, po večini od poljedelstva in živinoreje, industrije pravzaprav ni. V zadnji dobi je tujski promet zelo važen vir dohodkov, vendar se mora dober del prebivalcev izseljevati v ostalo Švico ali v tujino, da si poišče zaposlitve. Ti izseljenci radi pridejo na stare dni domov, v domačo vas uživati sadove svojega truda.

Kdor ima priliko obiskati Švico, si mora ogledati to deželo, lepo in zdravo. Zaradi pokrajine in ljudi mu ne bo žal tega obiska.

De Gasperijeva pot v Ameriko

Ko je italijanski ministrski predsednik De Gasperi odhajal na konferenco Atlantskega pakta v Ottawa, je gotovo bil mnenja, da se bo vračal s popolnim uspehom. Imel je načrt, da poleg spremembe mirovne pogodbe doseže tudi za Italijo zadovoljivo rešitev vprašanja Trsta. Zato se je pripravil na številne govore, s katerimi naj bi prepričal zapadne sile o nujnosti svojih zahtev, doma pa so vodilni politiki s pomočjo tiska zavrteli njemu v podporo svoj propagandni bobnen. Niso se zmenili za ponovne predloge jugoslovanske vlade, da bi z medsebojnimi pogajanjmi rešili pereča vprašanja med obema državama, marveč so neprenehoma vrteli naročeno ploščo: Trst je italijanski!

In De Gasperi je res imel uspeh, toda le delni. Izprosil si je nekakšno zagotovilo o spremembi mirovne pogodbe, smel se je razgovarjati tudi o vprašanju Trsta, ampak dosegel ni

veliko. Zato pa tudi ni čudno, da izraža italijanski tisk precejšnje nezadovoljstvo nad njegovo misijo. Namreč poudarja, da je De Gasperi na konferencah v Ameriki ponavljal le stare argumente, novega pa da ni povedal ničesar.

Torej kaj je dosegel De Gasperi? Tri zapadne velesile so hkrati objavile ameriško-angleško-francosko izjavo o spremembi mirovne pogodbe z Italijo in izrazile upanje, da bi se tudi ostale države-podpisnice pogodbe pridružile tej izjavi. Zato so poslani trije zapadni vlad izročili prepise skupne izjave tudi zunanjemu ministrstvu Sovjetske zveze. Sedem točk obsegajoča izjava pa dejansko ne vsebuje ničesar konkretnega, marveč le pravi, da mirovna pogodba z Italijo ni več sprejemljiva za sedanjí položaj, ker nalaga Italiji številne omejitve. V glavnem gre pri stvari seveda za določbe, ki Italiji trenutno omejujejo oboroževanje.

si jugoslovanski novinarji v odmaknjenih Selah mogli ustvariti jasno sliko o položaju na dvojezičnih šolah na Koroškem. Zakaj jih odgovorni režiserji niso povabili, recimo v Dobro ves, kjer sicer slovenskih otrok ne terorizira več šovinist Fuik, kjer pa bi bilo silno zanimivo povprašati njegovega naslednika — učitelja Treula po njegovi preteklosti iz časa nacifasizma. O tej preteklosti vedo v Železni Kapli izseljenci in drugi trpini iz nacistične dobe povedati mnogo nerazveseljivih stvari. Zakaj ni bilo na programu obiska vsaj ene izmed mnogih tistih šol, kjer se zakon o dvojezičnem pouku sploh ne izvaja?

To je samo nekaj vprašanj, ki se nehote vsiljujejo po kratkem obisku novinarjev-gostov in ob okoliščinah, ki upravičujejo domnevo, da se jim je hotelo nekaj prikriti.

Tudi Indija dela za petletko

V Indiji je začel pred kratkim uradno veljati prvi petletni načrt za gospodarski razvoj Indije. Osrednja vlada indijske unije je objavila uredbo, po kateri se začne načrt takoj izvajati, indijski parlament pa še ni obravnaval vladnega osnutka o petletnem načrtu.

Prvi indijski petletni načrt odloča skupne izdatke v znesku nad 4 milijarde ameriških dolarjev, pglavitna naloga načrta pa je zagotovitev predvojne ravni industrije in kmetijske proizvodnje. Načrt določa zgraditev namakalnega sistema v velikem obsegu, kakor tudi zgraditev številnih hidrocentral. Potrebna sredstva za izpolnitev načrta v prvem letu so bila dobljena z razpisom šestih notranjih posojil v skupnem znesku blizu pol milijarde ameriških dolarjev.

Preseljevanje narodnih manjšin v SZ

Ze več let izvajajo sovjetske oblasti načrt preseljevanja narodnih manjšin z namenom, da bi z južnih mej Sovjetske zveze odstranili vse elemente, katerih vdanost sovjetskemu režimu ni popolnoma zanesljiva. Po poročilih iz dobro obveščenih britanskih krogov so sovjetske oblasti zdaj na tem, da preselijo v notranjost države manjšine turško-tatarskega rodu, ki žive že več stoletij v Besarabiji.

Tudi nacistični zločinci so na isti način hoteli zavarovati meje tisočletnega rajha in napraviti slovensko zemljo „ewig deutsch“. Slovenske družine iz Gorenjske, Štajerske in Dolenjske so odvekli v Srbijo, koroški Slovenci pa naj bi po njihovih načrtih za vedno ostali v daljni Nemčiji. In danes se poslužujejo istih sredstev isti ljudje, ki najbolj hrupno govorijo o enakopravnosti narodov in narodnih manjšin, ki si svobodo in mir lastijo za svoj monopol. To je vsekakor dokaz, kakšna razlika je med njihovimi besedami in njihovimi gresne stranke

V Italiji ni fašistov

Ko je italijanski ministrski predsednik De Gasperi prispel v Ottawa, da se udeleži konference Sveta Atlantskega pakta, je dal novinarjem nekaj izjav, med katerimi je posebno zanimiva trditev, da v Italiji ni ne kominfornistov in tudi ne fašistov. Po njegovih izjavah, očitno prikrojjenih za potrebe njegovega poslanstva v Ameriki, so za KPI volili samo „brezposelni“, medtem ko da fašistov ni, temveč obstoja samo „nacionalistično čustvo“.

Čangkajšek hoče premirje z Japonsko

Vodja Čangkajškove misije v japonski prestolnici, general Honsihli, je izjavil, da so v Washingtonu pogajanja za sklenitev mirovne pogodbe med formosko vlado in Japonsko.

Dodal je, da Čangkajšek želi hitro obnovitev diplomatskih odnosov z Japonsko. Če bi Japonska želela, bi se pričel neposredno pogajati, zlasti, če bi bila pogodba podobna tisti iz San Franciska. Ko bi ratificirali obojestransko pogodbo bi lahko takoj imenovali poslanike.

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA V CELOVCU

Pridite na KONCERTE

ki jih priredi

AKADEMSKI PEVSKI ZBOR
IZ LJUBLJANE

danes, dne 29. septembra 1951, ob 20.00 uri

v „Gösser-Bierhaus“ v Beljaku

jutri, dne 30. septembra 1951, ob 14.00 uri

pri „Prangarju“ na Brnci

jutri, dne 30. septembra 1951, ob 20.00 uri

pri „Marici“ v Logi vesi

100 članski pevski zbor nam bo zapel v bogatem programu slovenske narodne in umetne pesmi.

Vsi ljubitelji slovenske pesmi prisrčno vabljeni!

O D B O R

Jugoslovanski novinarji obiskali Koroško

V torek popoldne se je mudilo na Koroškem osem jugoslovanskih novinarjev iz Srbije, Hrvatske, Makedonije, Bosne in Slovenije. Novinarji pod vodstvom sekretarja jugoslovanskega novinarskega združenja, Vilka Winterhalterja, si bodo na povabilo zvezne vlade ogledali različne kraje v Avstriji. Ob prihodu v Področje jih je sprejel šef zveznega tiskovnega urada, pridružili pa so se jim še jugoslovanski tiskovni ataše na Dunaju ter zastopnik Tanjuga v Celovcu.

Kakor poroča deželna tiskovna služba, so si jugoslovanski gostje ogledali Borovlje ter obiskali Sele, kjer so nekaj časa prisostvovali pouku na tamošnji dvojezični šoli. Iz istega vira

Strašne posledice korejske vojne

Minister za socialna vprašanja južnokorejske republike je izjavil, da je v prvih petnajstih mesecih vojne umrlo na Južni Koreji približno milijon civilistov. Drugih osem milijonov pa je bilo ranjenih ali pa je imelo izgube v premoženju. Beguncev, ki so zapustili svoje hiše, je približno pet milijonov in pol, od katerih se jih je dva milijona vrnilo. Uničenih je bilo 600.000 hiš.

je razvidno, da so se nato mudili v Celovcu, kjer jih je v navzočnosti direktorja deželnih uradov sprejel deželni glavar Wedenig na daljši razgovor o koroškem šolskem vprašanju in o aktualnih gospodarskih problemih, ki se tičejo dveh sosednjih dežel. Nato so odpotovali preko Beljaka in Radentheina na Solnograško.

Čudno je, da javnost ni bila predhodno obveščena o točnem času prihoda jugoslovanskih novinarjev in da ni bilo niti objavljeno, kaj jim nameravajo pokazati. Uredništva — med njimi tudi uredništvo Slovenskega vestnika — so sicer v zadnjem hipu dobila povabilo, naj pošljejo zastopnike k sprejemu na deželni vladi, vendar iz doslej nepojasnjenih vzrokov koroškimi novinarjem le ni bila dana prilika, da bi stopili v osebni stik s poklicnimi tovariši iz sode drzave.

Tako režijo posebno upravičeno kritiziramo koroški Slovenci, ki nam ne more biti vseeno, ali dobijo jugoslovanski novinarji informacije samo od vladne strani. Težko je verjeti, da so si mogli gostje ustvariti objektivno sliko n. pr. o šolskem vprašanju, ko jim ni bila dana možnost razgovora niti z zastopniki slovenskega tiska, kaj šele s predstavniki slovenskega javnega življenja. Dvomimo, da so

Volilni koledar

k volitvam v Občni zbor Kmetijske zbornice, v odbore Okrajnih kmečkih zbornic ter v Krajevne kmečke odbore

Upravne oblasti (občine, okrajna glavarstva in deželna vlada) so pričele s podrobnimi pripravami za volitve v Kmetijsko zbornico, ki bodo 25. novembra t. l. Osnova za vse predpriprave je dana z zakonom o Kmetijski zbornici (LGBl. št. 24/1951 z dne 9. julija 1951) in v dveh odredbah deželne vlade, to je v odredbi, ki določa sedeže in območja Okrajnih kmečkih zbornic ter število članov njenih odborov (LGBl. št. 25/1951 z dne 9. julija 1951) in nadalje v odredbi, ki določa volilni red k volitvam v Kmetijsko zbornico (LGBl. št. 26/1951 z dne 9. julija 1951).

Z določili zakona in obeh odredb pa so povezane — kakor pri vseh dosedanjih volitvah — obveznosti in pravice volilnih upravičencev in strank, ki jih združujejo.

Volitve v Kmetijsko zbornico so za tiste, ki imajo pri teh volitvah volilno pravico — in to so na splošno rečeno kmetovalci — važna zadeva, saj ima vsak upravičenec po 19 letih končno dano možnost, da s svojim glasom odloči, kako bo v naslednjih petih letih njegovo poklicno zastopstvo skrbelo tudi za njegovo dobrobit in za njegov napredek, ter da s svojim glasom spravi osebe svojega zaupanja na volilna in odgovorna mesta v tem svojem zastopstvu. Za kmete naših krajev pa so volitve še posebej važne zaradi tega, ker so bili doslej v vseh ozirih od Kmetijske zbornice zastopstveni in imajo vzrokov za svoje nezadovoljstvo nad delom Kmetijske zbornice dovolj.

Ker so volitve že same na sebi važna zadeva, so toliko bolj važne obveznosti in pravice volilnih strank in volilnih upravičencev, ki so z volitvami povezane in od katerih je odvisen potek in uspeh volitev. Vse obveznosti in pravice so vezane na določene termine, do katerih je treba izpolniti obveznosti in se poslužiti danih pravic. Kdor te termine zamudi, je izgubil možnost vpliva svojih interesov pri volitvah. Zaradi tega navajamo v naslednjem vse določene termine ter dajemo k njim potrebna navodila, kakor jih predvideva zakon oz. odredba k zakonu.

Popis volilnih upravičencev

Po občinah popisujejo sedaj volilne upravičence. Vsak volilni upravičenec mora izpolniti in podpisati popisno polo (Wähleranlageblatt). O tem, kdo ima pri teh volitvah volilno pravico, smo pisali v zadnji številki. Popisovanje volilnih upravičencev morajo občine zaključiti do najpozneje 16. oktobra t. l., ko morajo po vseh občinah biti sestavljeni volilni imeniki, po katerih se o svoji in drugih oseb volilni upravičenosti vsak lahko prepriča.

Volilne komisije

Do 28. septembra t. l. so imele vse stranke, ki so zastopane v sedanjem deželnem zboru (Landtag), pravico imenovati določeno število prisednikov v Okrajne in v Deželno volilno komisijo. Vse stranke pa, ki so se udeležile volitev v deželni zbor leta 1949, so Okrajnim glavarstvom lahko imenovali določeno število prisednikov v občinske volilne komisije. Za vsakega prisednika je bilo treba imenovati tudi namestnika.

Do 12. oktobra t. l. se morajo volilne komisije sestati k svoji prvi seji, kjer morajo prisedniki in namestniki priče predsedniku volilne komisije, da bodo svoje dolžnosti izpolnjevali vestno in nestransko. Volilne komis. odločajo v svojem območju (v občinah oz. okrajih oz. deželi) o vseh vprašanih, ki nastanejo v zvezi z volilno pravico ter izvajanjem volitev. Vsaka oseba, ki je bila imenovana za prisednika oz. za namestnika, je dolžna to funkcijo sprejeti. Sej volilnih komisij se poleg prisednikov lahko udeležijo tudi namestniki. Sklepčnost na sejah je dana, če sta prisotni vsaj dve tretjini prisednikov; odloča pa komisija z navadno večino prisotnih. Namestnik ima glasovalno pravico le, če prisednik, katerega naj nadomestuje, na seji ni navzoč.

Volilni imeniki in reklamacije

Do 16. oktobra t. l. morajo občine imeti sestavljene imenike vseh volilnih upravičencev za volitve v Kmetijsko zbornico. Najpozneje od tega dneva naprej morajo biti volilni imeniki d e s e t d n i na razpolago za javni vpogled pri vseh občinskih uradih v uradnem prostoru, ki je dostopen vsakomur. Občine so dolžne, da j a v n o razglasijo, od katerega datuma naprej, kje in ob katerem dnevnem času so volilni imeniki vsakomur na razpolago za vpogled.

V tem času volilne imenike vsak lahko pogleda in prepriča ter preveri, če so na eni strani vsi volilni upravičenci vpisani, na drugi strani pa, če ni vpisana kakšna oseba, ki po zakonu nima volilne pravice.

Svojim zaupnikom naročamo, da si pustijo volilne imenike v tem času prepisati in da preverijo, v koliko upravičeni volivci niso vpisani oz. neupravičenci vpisani. Mimo tega je treba gledati tudi na to, da so podatki o volilnih upravičencih (imena, osebni podatki, kot kaj ima volilno pravico) pravilno vpisani. Za nepravilnosti je treba takoj zahtevati popravke.

Proti volilnim imenikom lahko vložijo priziv (Einspruch) vsaka oseba, ki je vpisana v volilni imenik, oz. si lasti pravico, da bi morala biti vpisana v volilni imenik, če ugotovi, da osebe, ki bi morale imeti volilno pravico, v volilnem imeniku niso vpisane ali pa, da so vpisane osebe, ki volilne pravice ne bi smele imeti. Priziv je treba vložiti takoj (to je v času, ko leži volilni imenik javno na vpogled) in sicer ustmeno, pisмено ali telegrafično pri občinskem uradu. Pismene prizive je treba vložiti za vsak primer oz. vsako osebo posebej.

Če gre za to, da bi s prizivom hoteli doseči za kakšno osebo volilno pravico, potem je treba k prizivu priložiti za dotično že izpolnjeno podpisano popisno polo (Wähleranlageblatt) ter eventual. druge dokazilne listine.

Vsako osebo, za katero je s prizivom bilo zahtevano črtanje iz volilnega imenika, mora župan v teku 24 ur obvestiti o prizivu, le-ta pa ima možnost, da v teku treh dni dokaže občinski volilni komisiji, da je priziv neutemeljen. Osebe, ki je vložila proti komu v volilnem imeniku priziv, župan, občinski urad ali člani volilne komisije ne smejo imenovati razen sodišču nikomur (uradna tajnost).

O prizivih odloča občinska volilna komisija in sicer v teku treh dni. Prizadetega mora o svoji odločitvi takoj pisмено obvestiti. Proti odločitvi je obema osebama dopustna pritožba. Pritožbo je treba vložiti pisмено ali telegrafično pri pristojni občini in sicer v teku treh dni. O pritožbi končno veljavno odloča okrajna volilna komisija. V primeru pritožbe veljajo iste formalnosti, ki so navedene za primere priziva.

Ko je bil volilni imenik 10 dni na vpogled in ko so vsi prizivi in pritožbe rešene, župan zaključi volilni imenik. Poznejši vpisi ali spremembe niso več mogoče.

Vsem zaupnikom, prisednikom in sploh vsakomur svetujemo, da se točno seznanijo z določili, ki govorejo o volilni upravičenosti. Skrbite, da bodo v volilni imenik vpisane vse osebe, ki imajo volilno pravico.

(Drugi del prihodnjic)

Nova cvetka z ÖVP-jevskega vrta „Kmetijska zbornica“

V vrsti „Dnevo kmetijske zbornice“ je bilo tudi zborovanje v Pliberku. Ko je podajal inž. Faustner poročilo okrajne kmečke zbornice, je iz področja živinoreje ugotovil, da bi okraj nujno potreboval boljše bikov, kajti združena reja bikov je v zadnjih letih močno nazadovala. Pred to ugotovitvijo pa je poročal, da je okrajna kmečka zbornica v letu 1950 prispevala za nakup in vzdrževanje bikov 6.000 šil., za nakup mrjascev 1.000 šil. in za nakup ovnov 400 šil. Skupno je v ta namen izdala 7.400 šilingov.

Mislimo da odgovorni gospodje v okrajni kmečki zbornici vedo, da bi bilo spričo tega, da je živinoreja v velikovškem okraju prišla na rakovo pot, potrebno, bolj skrbeti za njen zopetni podvig in s povečanimi sredstvi pospeševati nakup in vzdrževanje dobrih plemenjakov. Zato pa se sprašujemo, zakaj tega niso napravili, ko so razpolagali s toliko denarja, da so za plebiscitno živinorejsko razstavo lani jeseni prispevali celih 10.000 šilingov.

Kdor je videl lamsko velikovško živinorejsko razstavo, je takoj spoznal, da tam niso razstavljali kmetije velikovškega okraja, temveč da je tam razstavljal predsednik okrajne zbornice Glantschnig in še trije ali štiri pribandrani „Herrenbauri“ iz okraja ter njim podobni živinorejci iz celovškega in šentvidskega okraja. Za to razstavo, ki je razstavljalcem brez dvoma posredno in neposredno povrnila stroške, ki so jih imeli z razstavljanjem, ter jim prinesla gotovo še lepe dobičke, so vtaknili gospodje Glantschnig in podobni iz javnih sred-

stev okraja še 10.000 šilingov, da bi bil profit še večji.

To je skrajna neodgovornost nasproti kmetom velikovškega okraja. Če je okrajna kmečka zbornica ugotovila, da je živinoreja v velikovškem okraju na rakovi poti, potem bi bila njena dolžnost, da denarje, ki jih dobi podeljene za pospeševanje kmetijstva, naloži po celem okraju tako, da bodo kmetje od tega imeli dejansko korist. Od navedenih 10.000 šilingov za velikovško razstavo niso imeli kraji in kmetje, ki bi jim morali biti ti denarji namenjeni (mislimo predvsem na Djekše, Vovbrske gore, Železno Kaplo in še številne druge v okraju), nobenih koristi. 6.000 šilingov, ki so jih v ta namen prispevali, pa so za okraj, ki ima 22 občin in nad 300 vasi, naravnost smešna številka.

Tudi v velikovškem okraju je živinoreja stober sleherne kmetije. Zato pa ne gre, da bi za njeno zboljšanje odmerila zbornica v enem letu samo 6.000 šilingov prispevkov za nakup in vzdrževanje bikov, na drugi strani pa za razstavo, s katero se je okoristila samo drobna peščica prijateljev g. Glantschniga, širokogrudno podelila kar 10.000 šilingov in še več.

Velikovski okraj je slovenski. Samovlada OeVP-jevske gospode v okrajni kmečki zbornici ga tišči — kakor so gospodje sami priznali — v vedno večjo zaostalost in dela neprecenljivo škodo večini tamošnjih kmetov. Položaj teh kmetov se ne bo zboljšal, če jim bo v okrajni kmečki zbornici še naprej komandirala ta gospoda. Odločitev bo padla pri volitvah 25. novembra.

Strašna železniška nesreča na Štajerskem

V noči od torka na sredo se je na postaji Langenwang pri Mürrzuschlagu pripetila strašna železniška nesreča, ki je po svojem obsegu največja po dolgih letih, kakor je na mestu nesreče izjavil minister inž. Waldbrunner. Brzovlak, ki vozi z Dunaja v Rim, je na omenjeni postaji z veliko brzino zadel v tovorni vlak, pri čemer sta poštni in železniški službeni voz iztirila, medtem ko je prvi potniški vagon popolnoma razbil, nekatere ostalih pa več ali manj poškodovano.

Posebno tragično pri nesreči je dejstvo, da se je v prvem vagonu vozila skupina italijanskih izletnikov, od katerih jih je bilo 20 mrtvih, 13 težko ranjenih, medtem ko jih je kakih 25 utrpelo lahke poškodbe. Le ena 8-letna deklica je po čudežnem naključju ostala izmed cele italijanske skupine popolnoma nepoškodovana, izgubila pa je pri nesreči svojega očeta, mati in sestra pa sta težko ranjeni.

Po dosedanjih poročilih se je nesreča pripetila vsled pomote postajnačelnika v Langenwangu in strojevodje brzovlaka, ki so oba aretirali. Nekaj ur za tem, ko sta trčila vlaka, so na kraj nesreče prispeli zvezni prezident dr. h. e. Körner, ministra inž. Waldbrunner in Maisel, državni tajnik Uebeleis, štajerski deželni glavar Krainer, glavni ravnatelj avstrijskih železnic dr. Seidler ter vodilni uradniki glavne direkcije in direktij v Beljaku in Grazu, kakor tudi italijanski podkonzul v Celovcu.

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franc Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec, Gasometergasse 10. Telefon 1624/4. Za vsebino odgovarja: Rado Janežič. Tiska: Kärntner Druck- und Verlagsgesellschaft m. b. H. Klagenfurt — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Klagenfurt, 2, Postschließfach 17.

PO ŠIRNEM SVETU

Aleksandrija. — Britanski veleposlanik v Egiptu Ralph Stevenson je izročil predsedniku egiptovske vlade Nahas paši osebno poslanico britanskega zunanjega ministra Herberta Morrisona. Nahas paša je ob tej priložnosti izjavil, da vsebine te poslanice ne bodo objavili, preden ne bo podrobno proučena.

Rio de Janeiro. — Na brazilskem parniku je izbruhnil požar zaradi eksplozije parnega kotla. Po dosedanjih podatkih je bila pri eksploziji ubita ena oseba, medtem ko jih je 11 ranjenih.

Bello Horizonte. — V brazilski državi Minas Geraes se je 20. septembra pripetila težka železniška nesreča, pri kateri je našlo smrt 21 oseb, medtem ko jih je okrog 70 teže ranjenih. Potniški vlak, ki je prevažal delavce, se je zaletel v nek tovorni vlak.

Ottawa. — Britanski zunanji minister Herbert Morrison je izjavil, da bo naslednji sestanek Atlantskega pakta, ki bi naj bil v Rimu 29. oktobra, treba odložiti zaradi splošnih parlamentarnih volitev v Veliki Britaniji. Po njegovih besedah bi Veliki Britaniji bilo popolnoma nemogoče, ne glede na izid volitev 25. oktobra, da nova britanska vlada pošlje svoje predstavnike na konferenco v Rim.

Ottawa. — Kanadski zunanji minister Lester Pearson je izjavil, da je Norveška sprejela predlog o sprejemu Grčije in Turčije v Atlantski pakt. Norveški zunanji minister dr. Lange se je uradno izjavil za sprejem Grčije in Turčije v Atlantski pakt, ne glede na nakladna navodila norveške vlade.

Sarajevo. — V Sarajevu so ustanovili institut za energetiko in ekstraktivno industrijo. Institut se bo bavil z napredkom rudarstva, industrije in metalurgije v Bosni in Hercegovini. Pri institutu so ustanovili tudi skupino za proučevanje rudarskih problemov odkopa, prevoza, mehanizacije in boljše uporabe jamskega lesa.

San Marino. — Predstavniki krščanske demokracije, ki so dobili največ glasov v zadnjih volitvah, niso prišli na prisego novega parlamenta. Ker jih ni bilo, so sestavili nov ministrski svet, v katerem je 5 socialistov in 5 komunistov.

Stokholm. — Švedska vlada je zahtevala odpoklic predstavnikov poslaništva Sovjetske zveze Orlova. Imel je zveze s švedskim podčastnikom Ernst Helsing Anderssonom.

Rim. — V Rimu je bil prvi organizacijski sestanek gibanja „Movimento lavoratori italiani“. Ta politična organizacija je bila ustanovljena marca letošnjega leta, potem ko sta narodna poslanca Cucchi in Magnani izstopila iz Komunistične partije Italije. Sestanka so se udeležili člani sekretariata in delegati vseh italijanskih pokrajin.

Rim. — Pod zaščito Združenih narodov so se delegati organizacije gluhtonemih iz 30 držav sestali 23. septembra v Rimu za osnovenje svetovne federacije gluhtonemih. Sedež svetovne federacije gluhtonemih bo v Rimu.

Slovensko prosvetno društvo „Edinost“

v Pliberku

vabi na

Prosvetni popoldne

v nedeljo, dne 7. oktobra 1951 ob 14.30. uri pri Brezniku.

S p o r e d : Govor, igra, petje, tamburanje, družabnost.

Udeležite se prireditve vsi!

O d b o r.

Tržno poročilo

V četrtek, 27. septembra so na celovškem trgu prodajali: Krompir kg S 0.90 do 1.—; rdečo peso kg S 1.50 do 2.—; strniščno repo kg S 0.60; korenje kg S 2.— do 2.50; kolerabo kg S 2.—; redkev kg S 1.50; kumare kg S 1.50 do 2.—; kumare za vlaganje kg S 3.—; peteršilj kg S 2.50; čebulo kg S 3.—; česen kg S 8.— do 10.—; karfijolo kg S 5.—; glavnatu solato kg S 4.—; zeljnate glave kg S 1.80 do 2.—; špinac kg S 4.—; fižol v stročju kg S 4.—; fižol izluščen kg S 3.—; paradiznike kg S 2.—; papriko kom. S 0.10; jabolka kg S 1.— do 4.—; hruške kg S 4.— do 5.—; gobe kg S 4.—; grozdje izabelo kg S 2.40; grozdje žlahtno kg S 8.—; brusnice liter S 9.—; češnje kg S 4.—; pšeno kg S 6.— do 7.—; ješprenj (ričat) kg S 4.40; pšenico kg S 3.—; kokošjo krmo kg S 2.80; laneno seme kg S 6.—; ajdovo moko kg S 4.50; jajca kom. S 1.50; skuto kg S 8.—; gozdni med kg S 32.—; ajdov med kg S 24.—; 3 mesečne piščance kg S 25.—; odrasle kokoši za zakol kg S 32.—.

KOLENDAR

29. september, sobota: Mihael
30. september, nedelja: Hieronim, Jelka
1. oktober, ponedeljek: Remigij
2. oktober, torek: Miran.

SPOMINSKI DNEVI

29. 9. 1863 — Izšla je prva številka „Napreja“, ki sta ga izdajala Vilhar in Levstik. List je vlada preganjala, oba izdajatelja sta bila obsojena v zapor — 1902 Umrli francoski pisatelj Emil Zola.
1. 10. 1807 — Prva vožnja s parnikom po morju — 1814 Rojen v Cerknem na Gorškem matematik Fran Močnik. Njegove matematične učbenike so prevedli domala v vse evropske jezike — 1938 Hitlerjeva Nemčija je zasedla češke Sudete.
2. 10. 1869 — Rojen voditelj indijskega ljudstva Mahatma Gandhi — 1927 Umrli fizik in kemik Svante Arrhenius — 1942 Ustreljen kot talec v gramozni jami v Ljubljani slikar Hinko Smrekar.

Velika ves pri St. Jakobu

Ob vhodu v vas je Knezova kajža — vsega skupaj z njivicami, vrtičkom in gozdčikom šteje nekaj arov. Lastnik tega „posestva“ pa je star 76 let. In kljub temu so se ljudje na davčnem uradu v Beljaku spomnili, da so ocenili onih nekaj arov in bajto, skozi katere streho curlja dež, na nekaj nad 11 tisoč šilingov vrednosti. Posledica tega je bila, da morajo oče Knez plačevati 120 šilingov zasedbene davka kakor največji posestnik v deželi.

76 letni Knezov oče so kljub svojemu uboštvu še čili in zdravi. Svojo kravico pasejo vzdolž robov Drave in premišljujejo o „veliki“ vrednoti svojega posestva. Odločili so se, da tako krivično odmerjenega davka ne bodo plačali, ker ga tudi ne morejo. Njih starostna renta znaša blizu 400 šilingov in s tem ter bajto se morajo preživljati in je le težko privediti toliko, da bi bilo za razna popravila pri kajži. Nisem bil nacist, pravijo Knezov oče in tudi nisem kmet; star sem in še nikdar se mi ni dobro godilo, bil in ostal sem kajžar in ne morem se prištevat med bogate.

Ali ni to značilen primer krivične razdelitve davkov. Majhen in star kajžar z eno kravico in nekaj arov zemlje naj bi plačeval ravno toliko kot premožen posestnik, ki ima v svojem hlevu veliko število lepo rejnih krav in ki šteje v svojo last več ali manj hektarov plodne zemlje, z obsežno gozdno površino. Ta primer pa nam tudi zgovorno kaže, v koliko se sedanji tako imenovani zastopniki kmetijstva zanimajo za težave malega kmeta in kajžarja.

Zato bomo tudi kmetje v Veliki vesi dobro preudarili, komu naj oddamo glas pri bližnjih volitvah v Kmetijsko zbornico. V važno stanovsko ustanovo bomo volili le take ljudi, od katerih vemo, da bo prva njihova skrb dobrobit našega malega in srednjega kmetovalca pa tudi revnega kajžarja, ki se mora preživljati z nekaj ari zemlje.

Po naši zemlji

RADIŠE

Kdor je še pred nedavnim hotel priti iz Žrelca v Sojnico, Strančiče, Lipico, Tuče ali Radiše, se je že kmalu nad dolino na prvem razpotju znašel pred vprašanjem: kam pa sedaj, na levo ali na desno? Nikjer ni bilo nobenega kažipota z napisom, iz katerega bi bilo mogoče razbrati, kam vodijo poti, ki se cepijo večkrat, preden dospes do prvih vasi. Kdor je šel prvič to pot, se mu je lahko zgodilo, da ni prišel tja, kamor je bil namenjen, temveč se je znašel ob prvih hišah pred dejstvom, da je zašel. Moral se je vrniti po bregu nazaj ali pa se potiti po dolgih ovinkih in nepreglednih stezah proti zgrešenemu cilju.

Niti radiška niti žrelska občina doslej nista poskrbeli za to, da bi popotnik, ki bi rad obiskal te kraje na Gurah, našel s pomočjo vidnih kažipotov pravo smer.

Šele letos spomladi se je tozadevno nekaj spremenilo. Pa še to v čudnih okoliščinah in na prav tako čuden način.

V Tucah pri Miklavcu je bila nemška prireditelj, ki ni zrasla iz potreb radiškega prebivalstva, temveč po volji in ponemčevalnih načrtih protislovenskih central v Celovcu.

Čeprav govori prebivalstvo vseh naših vasi v dnevnem življenju samo slovensko, si je postavila učiteljica na naši šoli očitno vzgojno nalogo, da bo po vsej sili spravila tudi pri nas na Radišah nekaj „pristno domačega“ na noge. Namesto, da bi se potrudila in se naučila naše govorice, da bi bila sposobna poučevati našo mladino vsaj tako, kakor predpisuje zakon o dvojezičnih šolah, uporablja šolsko poslopje za neki „Volkstanzkurs“, ki naj bi dal slovenskim Radišam vsaj nekaj „kulturnega“ videza. V isti smeri deluje naš g. nadučitelj. Obnovil je jalove poskuse svojih prednikov in se spravljal na ustanavljanje „nemškega“ pevskega zbora, brez ozira na to, da so taki poskusi v preteklosti imeli edini namen, da bi razdvajali domačo mladino in jo napravili dovzetno za medsebojno razprtjo in trenje.

K prvi prireditvi je bilo treba vsled pomanjkanja interesa pri domačinih pritegniti na Gure vsaj nekaj tujcev. Da so lažje dospeli na kraj prireditve, so se nekaj dni pred tem pojavili na razpotjih v „Klancih“ primitivni kažipot z napisom: Nach Tuzach.

Jesensko deževje bo izpralo napise, sneženi zameti pa polomili kažipote. In spet se bodo popotniki na razpotjih spraševali: Kam pa sedaj, na levo ali na desno?

Mislimo, da bi bilo prav, če bi se radiška in žrelska občina sporazumeli in poskrbeli za trajne kažipote, raz katerih bi slovenski domačini in tuji nemško govoreči gostje vsak v svojem jeziku mogli razbrati pravo smer.

GALICIJA

Franč Juch iz Galicije je vozil tovorni avto proti Apačam. Na Višovnikovem klancu so mu odpovedale zavornice in tovorni avto se je valil 12 m po cesti nazaj, prebil ograjo in se dvakrat prevrnil v 8 m globok prepad, kjer je ostal na nekem travniku. Vozač se je močno poškodoval, tako da so ga prepeljali v bolnico. Dva sovoznika sta zadobila lažje poškodbe.

Ob Baškem jezeru

Kakor vsako leto se je tudi letos nastanilo v poletnem času večje število letoviščarjev ob Baškem jezeru in okolici. Tuji gostje so prihajali iz raznih krajev in dežel. Med njimi je bilo mnogo Dunajčanov, pa tudi Italijanov je bilo precej opaziti. Istotako so začeli prihajati tudi Tržičani v precejšnjem številu, med slednjimi tudi nekaj slovenskih družin.

Kajpada so se tuji gostje zanimali tudi za naše razmere. Neki Dunajčani so se n. pr. čudili, kako to, da na tem ozemlju ni dvojezičnih napisov, ko pa domače prebivalstvo go-

vori po slovensko. V obče so odnesli prav ugodne vtise, saj so se jim naši lepi kraji zelo prikupili.

Pojavila pa se je letos še neka nova vrsta letoviščarjev. Prišli so namreč tudi taki, deloma celo z avtomobili, ki niso rabili stanovanj, pa tudi ne gostiln. Razgrnili so kratkoma kje ob gozdu, kjer je bila najti tudi voda, svoje šotore. Drva za kurivo so našli v gozdu in morda še kake druge potrebščine kje v bližini. Čez par dni so jo spet odkurili, zapustivši na tem mestu prazne konzervne škatle in mnogo druge smeti. Seveda s takimi „letoviščarji“ domačini, posebno pa gostilničarji in tujsko-prometni odbor niso imeli preveč veselja.

Cenjene naročnike

prosimo, da s položnicami, ki smo jih priložili današnji številki, poravnajo zaostalo naročnino. V primeru, da je naročnina že poravnana, velja položnica tudi za pozneje.

Uprava.

V dobrolski okolici

Ko prideš že bolj v leta, se po končanem delu vsedeš rad med naše gospodarje in prisluhneš njihovim medsebojnim pomenkom. S posebnim užitkom napraviš to v raznolikem in mnogolikem okraju Dobrole vasi. Dočim v Rožu izzveni vsak družabni večer na vasi končno v šalo, smeh in pesem, zaživi v mnogo bolj „epični“ zgornji Podjuni pred očmi prisotnih vse pestro, vsakodnevno dogajanje, opažanje in pravo pravcato vaško življenje.

Spet sem na večer v vasi dobrolske okolice. Ko smo dokončali naše gospodarske razgovore, se je razvnel nepriljen, prost razgovor. Neki gospodar je izrazil bojazen, da bo jutri slana in da bo moral zato še ponoči odriniti v oddaljene Korte k Smrtniku, na planino, kjer ima svoje plemenite breje telice na pašji. Njegove živali se pasejo stalno ob najvišjih vrhovih, kjer je najbolj izdatna krma. Tu pa je seveda žal tudi nevarnost mraza največja.

Ko se nato razvname razgovor o neurejenih cenah pri živini in pri mesu, pripomnim, da je vsled sedanjega zastoja v kupčiji z živino že celo kokošim cena izdatno porasla. Ta pripomba pa je delovala kot bi prilil olja na žerjavico.

Neki gospodar je obrazložil, da se kokošje-reja nikakor ne izplača, dočim je drug posestnik opozarjal na nevarnost, ki stalno pre-

ti kokošim s strani lisic. In ne pretiram, če rečem, da je ta „lisičji“ pomenek trajal delj kot eno uro.

Tako pripoveduje neki gospodar, da mu je pri košnji žita uspelo obkrožiti mlado nedoraslo lisico in jo kljub njenim ostrim zobem in nabrušenim krempljem ujeti. Ker pa ni imel pri roki vrvi, na katero bi privezal ujeto žival, je snel konju verižice z uzde in iz teh napravil zasilni motvoz za odgon „ujetaika“. Vse slaščice, ki jih je premogla hiša, je nudil ujeti lisici, a niti koščka se ni dotaknila. Tretjega dne je moral na svojo veliko žalost ugotoviti, da so mu izginile ponoči vse kure iz hleva. — Mati ujete lisičke je namreč izsledila svojega „otroka“ in se maščevala s tem, da je odnesla vso perutnino.

Drug gospodar je našel na njivi celo gnezdo mladih lisičk in jih odnesel domov. Tudi pri njemu ujetniki niso hoteli žreti in tudi njemu se je zgodilo podobno kot prvemu pripovedniku. Drugega dne je mati-lisica izsledila svoje mladiče in odnesla vse piščance. V kolikor jih ni pospravila, jih je zakopala v gnojišču.

Tudi tretji gospodar je pripovedoval o prav zanimivem doživljanju. Pri njemu si je naredila lisica kar v neposredni bližini skednja svoj brlog oz. gnezdo. In lisica se je bila tu tako udomačila, da se je sprehajala in sončila s

(Nadaljevanje na 4. strani)

Prvo poglavje

Bil je dan sv. Petra in Pavla leta 1478.

Kakor dandanes, so častili Slovenci že pred več nego štiri sto leti ta god s posebnim pomenikom. Ni bilo na Slovenskem cerkvice, posvečene sv. Petru in Pavlu, kjer ne bi bili tega dneva obhajali slovesno. Tudi podružnica sv. Petra v šentjakobski župniji, v zgornji Rožni dolini na Koroškem, je bila ta dan lepo okrašena.

Iz vse šentjakobske župnije so se ondi zbrali pobožni župljani. Tudi iz obližja, kakor od Sv. Martina, iz Rožeka, iz St. Ilja, iz Bilčovsa, iz Sveč, iz Podgorja in še iz več drugih župnij in vasi je bilo došlo mnogo vernega ljudstva. Celó z visokih gor, kakor z Golice, Rožčice in Huma so prišli pastirji k božji službi v cerkev sv. Petra.

V tistih časih so živeli ljudje kaj pobožno. Molili so radi in ni bilo nedelje, ne praznika, da ne bi šel vsak župljan, moški ali ženska, k sveti maši. Tudi na ta dan je pri podružnici sv. Petra vse kar vrelo ljudstva.

Sivolase starčke z odkrito glavo si videl korakati proti cerkvi. In z njimi so šli mlajši moški in fantje tiho in mirno, kakor da bi si ne upali govoriti ypričo starejših mož.

Tam pri cerkvi so bile zbrane stare ženice in skrbne matere. V njih sredi so stala mlada, cvetoča dekleta s povešenimi očmi, molek ali podobo sv. Petra v rokah držeč.

Lepe, visoke ženske postave si mogel občudovati. Dekletom sta viseli dve dolgi kiti po ramah, žene pa so nosile lase umetno zložene. Jopa jim je bila bogato s srebrom in zlatom obšita, krilo pa modre barve in iz dragega sukna. Okoli pasu so bogatejše žene imele srebrn pas, na glavi pa z zlatom obrobljeno „avbo“, dekleta pa šapelj.

Kaj lepo se jim je podajala ta obleka. Zlasti pa se jim je vse prav dobro prilegalo, ker so bila dekleta kakor žene ličnega obraza in lepe rasti. Ni pa bilo tukaj tistega namežikovanja in šaljivega pogovarjanja med fanti in dekleti, kakor ga dandanes tolikokrat opazujemo na takih shodih. Ampak ženske in moški so stali strogo ločeni in tudi po svetem opravilu se niso pajdašili v krčmah pri vinu in žganju.

Taki cerkveni shodi so imeli takrat mimo velike duševne koristi še posebno važnost za družbinsko življenje. Bili so tako rekoč pravi ljudski zbori. Prijatelji, znanci in sorodniki so se shajali ob takih prilikah. Moški iz raznih krajev in župnij so se na ta dan pogovorili med seboj o gospodarskih stvareh. Sklepali so kupčije, posvetovali se o kmetijskih potrebah.

Taki dnevi so imeli torej velik pomen za kmeta v onih starih časih, ko si je moral sam, z lastno roko braniti posest in življenje. Zakaj graščaki so takrat terjali od kmeta ne le desetine in drugih davkov, temveč on jim je moral tudi brez ugovora opravljati vsa dela. Zahtevali so, da jim obdeluje zemljo, pomaga zidati gradove in povrh se je še moral vojskovati za nje.

A kadar je prišla velika nevarnost za graščaka in njegovo družino, tedaj se je zaklenil v svoj dobro utrjeni grad, kmeta pa je pustil brez pomoči zunaj — v njegovi borni koči. In če je došel potem sovražnik, moral je ubogi kmet zapustiti dvor in dom; pobegnil je visoko gori v planine in pečine, da si reši življenje. Sovražnik mu je pa požgal brez ovire in usmiljenja hišo in skedenj, vzela mu vse, kar je našel, in odpeljal s seboj, česar ni mogel kar na mestu uničiti.

Tako se je godilo v 15. in 16. stoletju našim prednikom na Slovenskem. Tedaj je namreč razsajal, požgal in klal krvoločni Turek po deželi. Stalne vojske ni bilo tedaj, deželne brambe tudi ne, graščaki pa so skrbeli rajši zase, ne pa za ubogega kmeta...

Župljani šentjakobske župnije so imeli ta dan važne pomenke med seboj. Takoj po glavnem opravilu in po poldanski službi božji so šepetali starci nekaj skrivnostnega drug drugemu na uho. Nato so se začele zbirati posamezne gruče ljudi. Bili so le odlični možje iz bližnjih župnij in vasi, ki so se pogovarjali med seboj.

Mlajši možje, fantje in ženske so se bili že davno razšli na vse strani. Le posameznih moških gruč ni bilo skrbiti domov. Šele proti večeru so se jeli pomikati od cerkve, a ne proti domu, temveč napotili so se skupaj gori v hrib na gradišče.

Pri cerkvi sv. Petra in sv. Jakoba se začelja nizko pogorje. To nas vodi do visokih Karavank, ki mejijo čez koroško od kranjske. Preko teh gor so morali v starih časih, ko še ni bilo dobrih deželnih in državnih cest, niti železnic, hoditi koroški kmetje na Kranjsko.

Dobre četrte ure od podružnice sv. Petra in od cerkve

Mala Norveška je bogata država

Domovina slavnega glasbenega lirika Griega in gledališkega naturalista Ibsena si je pridobila prostor v zapadnem in severnem delu Skandinavskega polotoka. Za nas je ta dežela sila daleč in zato tudi ne vemo dosti več o njej kot to, da slovi po svojih lepih fjordih, po svojih hrabrih mornarjih in da se je njeno ljudstvo odlikovalo med zadnjo svetovno vojno v borbi proti nemškemu okupatorju z velikim junaštvom. Kadar govorimo o Norveški, moramo misliti tudi na pokrajino, ki ima 72 odstotkov neplodne zemlje, 24 odstotkov gozda in samo 4 odstotke obdelovalne zemlje, ki hrani tri milijone prebivalcev. A čeprav ustvarjajo te številke sprva videz, da gre za revno deželo, pa je življenjska raven norveškega prebivalstva višja od one v številnih ostalih evropskih državah, za kar gre zasluga najprej naravnemu bogastvu dežele, nato pa še delavnosti Norvežanov. Najbogatejše vire narodnega dohodka predstavljajo: norveško morje s svojimi ribolovnimi področji, nato hidrenergija s približno 10 milijoni kilovatov,

ki je omogočila nagel razvoj industrije, naposled pa še nepregledni gozdovi, rudno bogastvo in ladjedelniška industrija.

Norveški ribiči ulove letno več kot milijon ton rib, ki zavzamejo v državnem izvozu kar postavko 35 odstotkov. Izgleda, da so Norvežanom ljubše ribe kot pa turisti, ki prihajajo v njihove fjorde, nek govornik na kongresu norveških ribičev pa je celo dejal, da je riba kruh za celotno pomorsko prebivalstvo Norveške. Brodarstvo Norge si je osvojilo častno mesto med pomorščaki na svetu. Tujec se začuden sprašuje, kako je mogoče, da ima trimilijonski narod okrog pet milijonov brutto registrskih ton trgovskega ladjevja in da si je s tem priboril tretje mesto na svetu za ZDA in Veliko Britanijo. Kar 28 odstotkov svetovne tonaže motornih ladij in tankerjev odpade na Norveško, a kar 26 odstotkov potrebnega uvoza krijejo z dohodki svoje trgovske mornarice. Na račun razvitega pomorstva se je temu narodu povečal narodni dohodek zadnjih let za 15 odstotkov. Polovica narodnega do-

hodka Norvežanov pa odpade na industrijo. Tudi oni so se dolga leta borili za svojo domačo industrijo in danes jim le-ta prinaša tolikšno korist. V državnih rokah je metalurgija, večina proizvodnje aluminija, železnice, večji del električnih in rudninskih podjetij. Norveške elektrarne dajejo na leto dvanajst milijonov kilovatnih ur električne energije. Norveški petletni plan za leta 1946 do 1950 je razširil in povečal njihovo prehrabeno industrijo, tekstilno industrijo, metalurgijo in drugo, in vse to kljub temu, da so v veliki meri odvisni od uvoza surovin. Največje zasluge za tak procvit države ima Socialistična stranka Norveške, katere cilj je krepitev socialističnega sektorja v industriji, pravilna razdelitev narodnega dohodka in čim uspešnejše izkoriščanje domačih naravnih zakladov. Norvežani obdelujejo svoja polja tako dobro, da spadajo med najboljše kmetovalce v Evropi. Pridelajo toliko krompirja, rži in ječmena, kot agrarno najrazvitejše evropske dežele, za temi kulturami pa ne zaostajajo pri njih ne živinoreja, ne mlekarstvo s perutninarstvom. Znani so tudi po svojih vzornih zadrugah. Norveški gozdovi dajejo letno prirastek 10 milijonov kubičnih metrov lesa, katerega dobro polovico uporabijo v industriji za celulozo. Skandinavski polotok je najbogatejši gozdnati predel v Evropi in zato ni čudno, če je Norveška s svojimi modernimi žagami prvorazreden prodajalec lesa na svetovnem trgu. Razen lesa pa izvažata Norveška še letno okrog 150.000 ton kitovega olja in nadalje še velike količine kemijskih in metalurških proizvodov.

Trimilijonska Norveška, ki je ekonomsko čvrsto povezana z najrazličnejšimi državami in z njimi tudi v najlepših političnih odnosih, je zgovorno pokazala, kako se mala agrarna dežela lahko naglo razvije v industrijsko razvito državo, ki edina nudi jamstvo za višjo življenjsko raven svojega prebivalstva.

(Mariborski „Vestnik“)

V dobrolski okolici

(Nadaljevanje s 3. strani)

svojimi mladiči sredi pasočih se kur. Niti eoi kuri se ni kaj zgodilo. Dolgo je trajala ta idila pri hiši in gospodar, ki je že poznal naravo živali, je opozarjal domače, da naj zanesljivo pustijo lisičje mladiče pri miru. Hlapec pa končno ni mogel brzdati svoje radovednosti in je nekega dne odnesel ves zvitorepkin zarod. In posledica? Drugega dne je bila polovica kur podavljena in odnešenih. Lisica-mati se je maščevala.

Zgodbica se vrsti za zgodnico iz življenja lokave, pretkane lisice, ki se ti enkrat pokaže razumna in preudarna kot človek, katero najdeš včasih v gozdu, ko se igra z mladiči, kot mati z otroci, ki ti pride na njivo in se vse, zvezdavo gledajoč, v tvoji neposredni bližini in se čisto ne pusti odgnati niti s kamnom, ki pa drugič povzroči v tvojem hlevu pustošenje kot prava divja zver. Sam, kot pol mestni človek sem brez neposrednega živega stika z živo naravo zamogel vsa ta pripovedovanja dopolniti le s priporočilom, da poznam v občini Škofiče, v vasi Log, četrte ure oddaljene od hrupne glavne ceste ob Vrbskem jezeru kmetijo, v kateri čez dan sploh ne morejo pustiti kur na prosto. Samo od 5. do 7. ure zvečer jih prav skrbno pase hčerka. Zaradi lisice.

Ne vem kako se je nato obrnil razgovor tudi na „dvonožne“ lisice in lisjake.

V daljni okolici Dobrle vesi se je nahajala prav prebrisana, imovita ugledna „hiša“. Potomci te hiše živijo še danes v vsej okolici. Vsi so enako prebrisani in lokavi.

Pred desetletji je bilo za kmeta še slabše

kot danes. Gospodarjenje se sploh ni izplačalo. Denar je imel še nekakšno vrednost, a za poljske pridelke se ni izkupilo prav nič. Tedaj je začelo goriti po naših vaseh po vrsti, enkrat pri eni hiši, potem pri drugi. Pri enem posestniku iz prvomenovane hiše je pogorelo menda kar petkrat, tako da končno nobena zavarovalnica posestva ni hotela več zavarovati. Posestnika so tirjali pred sodišče, a dokazati mu niso mogli nič. Po vaseh pa so se pojavljali nepoznani, sumljivi tujci, ki so gospodarjem prišepetavali: „Daj mi dvajset šilingov in ti jih boš dobil dve sto milijonov!“

Ko so nekoč postavili hiši prvonavedenega posestnika prisilnega skrbnika, je ta prišel na „kontrolno“ samo enkrat in potem nikdar več. Vhod v hišo z mlinom in žago je vodil čez mostič, pod katerim je tekla globok potok. Ko je skrbnik drsel čez mostič, mu je naenkrat zmanjkalo tal in bil je takoj ves v globoki vodi. Gospodar je namreč deske mostu pred prihodom nepovabljenega skrbnika tako malo pritrdil, da so se takoj udrle, čim je kdo od nezaželenih gostov stopil na nje.

Pripovedk iz življenja te lokave, prebrisane družine je nešteto, a žal ne morem zapisati vseh, ker so preveč „debele“. Žal nisem mogel zajeti vseh zgodb in prigodb o vseh podrobnostih tudi zaradi tega, ker sem sicer viden vseh slovenskih narečij: od prekmurščine do tržaščine, od ziljščine do belokranjsčine — dobrolskega narečja v svoji izvorni pristnosti pa žal nikdar nisem imel priložnosti podrobneje spoznavati. Zato sem tudi zbrane gospodarje, ki so se menili v neprisljeni domači govorici, razumel le na pol.

France Vernik.

sv. Jakoba se vzdiguje hribček, blizu 200 metrov visok. V onem starem času, ko se vrši naša povest, so bile na tem hribu velike razvaline. Močno zidovje je obdajalo ves grič. Sredi njega so stali visoki stolpi in se razprostirale dolge dvorane. Pod njimi pa so bile globoke kleti. Široki hodniki so vodili iz stolpa v stolp in vezali dvorane z dvorano.

Vse je kazalo, da je bil to nekdanji velik in močan grad. In res, tu so gospodovali v 12. in 13. stoletju močni vitezi Rasi, po katerih je krasna Rožna dolina dobila svoje ime.

V začetku 14. stoletja je bila ta plemenita rodbina že izumrla. Grad je jel razpadati. Pred štirimi stoletji so ga bile še velike razvaline. Pozneje pa se je zidovje popolnoma razrušilo in kamenje razneslo na vse strani. Danes raste na njegovem mestu — visoki bori in smreke. Sedaj ni o grajskem zidovju ne duha, ne sluha več. Le spomin na njegov obstanek še živi v slovenskem narodu; ljudstvo v Rožni dolini pravi temu hribu še dandanes „Gradišče“. In dva kmeta, ki bivata ob vznožju griča, spominjata še s svojim imenom ne nekdanji grad; enega imenujejo Strelec, drugemu pa pravijo Knez.

Na lepi trati, pod visokimi stolpi na Gradišču, so se proti večeru zbrali naši kmetje. Bilo jih je blizu trideset, prav odličnih zastopnikov iz raznih vasi daleč na okrog po Rožni dolini.

Sonce je ravno jelo zlatiti sivo zidovje zastarelega gradu. Enkrat je še pozdravilo bele glave kmetskih očakov in potem zatonilo za gorami. Od cerkve sv. Jakoba je zazvonilo v tem trenutku „angelsko češčanje“. Ta glas pa je bil v tedanjih časih znamenje, da si

naj vsi kristjani v goreči molitvi izprosijo od Boga pomoči in sreče proti brezvernemu Turku. Že sv. oče Kalikst III. so bili leta 1455. ukazali, da se naj po vseh cerkvah opoldne in zvečer zvoni k angeljskemu češčanju; češ, tedaj naj prosijo kristjani za blagoslov in srečo proti sovražniku svete vere.

Tudi naši možje so popadali na kolena in jeli iskreno moliti, ko je zadonel mili glas zvonov. Prosili so, gledaje z rosnimi očmi proti nebu, naj jih Bog reši turške nadloge in sužnosti; naj jim odvrne kugo in lakoto; če jim je pa usojena nagla smrt, tedaj jim naj podeli večno življenje na onem svetu!

Tako so molili zbrani možje.

Po molitvi je nastala čarobna tihota. Zvonovi so utihnili. Mrak se je vlegel polagoma na utrujeno zemljo, in vsa priroda se je spravljala k mirnemu počitku. Tudi ptički v logu so bili že odpeli svojo večerno molitev in si poiskali nočno bivališče. Le ubogi človek še ni miroval...

Po kratkem molku so se jeli možje zopet pogovarjati med seboj. Prvi izmed njih je izpregovoril kmet Strelec.

„Glejte, sosedje!“ reče svojim tovarišem. „Kako krasen je razgled s tega hriba na vse strani! Po Rožni dolini se vije mogočna Drava, ki nam rodoviti žitna polja. Letos kaže vse, hvala Bogu, tako lepo in dobro! Ako ne pride uima, bomo imeli pozimi kaj prigrizniti.“

„Tudi pri nas v Svečah kaže letos na polju prav dobro,“ pritrjuje kmet Žalnik, iz Sveč doma.

In tako se oglašajo drug za drugim; vsi so bili z letino zadovoljni.

„Kaj nam bo le oče Serajnik povedal nocoj?“ povzame zopet Strelec po daljšem molku. „Pri cerkvi mi

ni hotel drugega reči, kakor da naj pridem zvečer semkaj na Gradišče; in to naj naznam tudi drugim zaupnim možem. Ko sem bil popoldne pri njem, mi je pravil z žalostnim glasom, da pridejo nad nas hudi čast. Boji se Turka, kakor mi vedno zatrjuje.“

Zadnjih besed pa ni nihče prav slišal; zakaj oče Serajnik je bil ravnokar stopil med sosede, in vsi so mu jeli podajati roke v pozdrav.

Serajnik je bil sivolas mož. Štel je blizu osemdeset let, bil pa je še precej krepak in čvrst. Izkusil je seveda mnogo hudega na svetu. Bil je večkrat v krvavih bojih proti Turkom in Ogrom ter se je mnogokrat vojskoval za domače koroške viteze. Pa tudi v gospodarstvu je bil dobro izkušen. Njegova kmetija je bila največja in najboljša v Rožni dolini. Svoje izkušnje v gospodarstvu pa je rad obračal na korist svojim vaščanom in daljnim sosedom. Pri njem so iskali vsi dobrega sveta. Mnogokrat je trdil svojim tovarišem: „Tako so me učili moj oče, in tako delam tudi sam. In to je najboljšje. Le verjemite mi in ubogajte me!“

In res, ubogali so ga daleč na okrog in ravnali tako, kakor jim je svetoval. Le ena beseda iz ust očeta Serajnika, in bilo je dovolj. Brez pomisleka so se vdali njegovim nasvetom.

Tako je bil tudi na dan sv. Petra in Pavla pri cerkvi naznanil Serajnik, naj se odličnejši možje iz vse okolice snidejo zvečer na Gradišču. In ne da bi povpraševali, zakaj, prišli so vsi na Serajnikovo besedo.

Vse je v zboru utihnilo, ko je stopil sivolasi mož med svoje sosede. Po stari slovenski navadi je podal vsakemu desnico v pozdrav in nato govoril takole: (Dalje)

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

Nedelja, 30. september:

6.30 Nedelja jel — 7.15 do 7.45 Duhovni nagovor — Malo za šalo, malo za res... — 8.10 Kmečka oddaja — 9.20 Muzikalčna nedeljska promenade — 13.00 Pozdrav za mesto in deželo — 15.15 Mladinski zbori pojejo.

Ponedeljek, 1. oktober:

6.10 Jutranja glasba — 7.15 Pestra godba — 8.15 Kaj kuham danes? — 8.30 Pozdrav zate — 10.15 Šolska oddaja — 11.30 Pozdrav za mesto in deželo — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 12.00 Opoldanski koncert — 14.10 Kar si želite — 14.30 do 15.00 Poročilo — Iz svetovne literature — 15.00 Šolska oddaja — 16.00 Pevska ura — 17.10 Popoldanski koncert — 19.15 Glas mladine.

Torek, 2. oktober:

5.50 Pet minut za kmetijstvo — 6.10 Jutranja glasba — 8.15 Kaj kuham danes? — 8.30 Pozdrav zate — 10.45 Veder dopoldne — 11.00 Šolska oddaja — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 13.00 Opoldanski koncert — 14.30 do 15.00 Poročilo — Zdravnik — Zanimivosti — 15.45 Za ženo in družino — 17.10 Popoldanski koncert — 18.30 do 19.00 Jezikovni paberki iz Koroške — 23.00 Koncert pred polnočjo.

Sreda, 3. oktober:

5.50 Pet minut za kmetijstvo — 7.15 Pestra godba — 8.15 Kaj kuham danes? — 8.30 Pozdrav zate — 10.45 Iz ženskega sveta — 11.00 Veder dopoldne — 11.30 Pozdrav za mesto in deželo — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 12.00 Opoldanski koncert — 14.10 Kar si želite — 14.30 do 15.00 Poročila — Zenska ura — 17.10 Popoldanski koncert — 23.00 Plesna godba.

RADIO SLOVENIJA

Nedelja, 30. september:

6.30 Jutranji pozdrav — 7.15 Veder jutranji spored — 8.30 Igra godba na pihala komande Armije v Ljubljani — 11.15 - 45 minut po svetu v besedi in glasbi — 12.00 Lahek opoldanski koncert — 13.00 Od pravljice do pravljice — 13.30 Zeleli ste — poslušajte! — 15.50 Razgovor s poslušalci — 16.00 Vesele in poskočne melodije — 16.50 Kmetijski nasveti — 17.00 Pisan spored narodnih pesmi.

Ponedeljek, 1. oktober:

5.25 Slovenska narodna glasba — 6.15 Jutranji glasbeni spored — 13.00 Za vsakogar nekaj v besedi in glasbi — 14.00 Igra Vaški kvintet — 14.30 O športu in športnikih — 15.30 Šolska ura za nižjo stopnjo — 18.40 Narodne pesmi poje Komorni zbor Radia Ljubljana — 21.00 Novosti iz arhiva plošč za ljubitelje zabavne in plesne glasbe.

Torek, 2. oktober:

5.25 Zabavna glasba — 6.15 Pisan jutranji spored, vmes gospodinjski nasveti — 11.00 Šolska ura za nižjo stopnjo — 12.00 Priljubljene slovenske zborovske pesmi — 13.10 Plesi in baleti iz slovenskih oper — 14.00 Z mikrofonom sredi življenja in dogodkov — 18.00 Zeleli ste — poslušajte! — 19.30 Med novimi knjigami.

RADIO SCHMIDT

„hiša malega človeka“

Radio-aparati za vsakogar (obroki po dogovoru) - elektro material, žarnice za domačo uporabo in prodajo - Moderna reparaturna delavnica - Študijo za snemanje na plošče.

Celovec, Bahnhofstrasse 22, Tel. 29-46

Torbe za dame, v usnju in NYLON kakor potne torbe, aktovke, kovčke, nahrbtnike in denarnice pri

LEDERWAREN MARKETZ

Celovec, Bahnhofstrasse 16 (Burg)
Lastna izdelava in reparaturna delavnica

KINO PREDSTAVE

CELOVEC

Peterhof

Od 2. do 4. oktobra:
„Der unheimliche Gast“

Carinthia

Od 2. do 4. oktobra:
„Karfen, Kugeln und Banditen“

VRBA

Od 1. do 2. oktobra:
„Winchester 73“